

Elbek QAXAROV,
 Toshkent amaliy fanlar universiteti katta o'qituvchisi
 E-mail: ekaxarov7783@gmail.com
 Tel: 90 912 72 74

Toshkent davlat yuridik universiteti dotsenti, PhD X.N.Oblomuradova taqrizi asosida

IMPROVING THE LEGAL CULTURE OF YOUTH: A SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Annotation

The article analyzes the need to study the issues of the development of the legal culture of youth in Uzbekistan, on the one hand, in connection with the constantly changing socio-political processes, the improvement of democratic reforms, which pose more and more new problems to society, and on the other -with a change in consciousness, worldview, lifestyle of youth in accordance with changes in society.

Key words: Youth, civil society, legal education, legal enlightenment, legal awareness, legal culture.

ПОВЫШЕНИЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

Аннотация

В статье анализируется необходимость исследования вопросов развития правовой культуры молодежи в Узбекистане, с одной стороны, в связи с постоянно меняющимися социально-политическими процессами, совершенствованием демократических реформ, которые ставят перед обществом все новые и новые проблемы, а с другой-с изменением сознания, мировоззрения, образа жизни молодежи в соответствии с изменениями в обществе.

Ключевые слова: Молодежь, гражданское общество, правовое воспитание, правовое просвещение, правосознание, правовая культура.

YOSHLARDA HUQUQIY MADANIYATNI YUKSALTIRISH: IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL

Annotatsiya

Maqolada O'zbekistonda yoshlar huquqiy madaniyatini rivojlantirish masalalarini tadqiq etish zarurati, bir tomondan, tinmay o'zgarib borayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, demokratik islohotlarni takomillashtirish jamiyat oldiga yangidan-yangi muammolar qo'yayotgani bo'lsa, ikkinchi tomondan, yoshlar ongi, dunyoqarashi, hayot tarzida jamiyatdagi o'zgarishlarga muvofiq o'zgarishlar sodir bo'layotgani bilan bog'liq ekanligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Yoshlar, fuqarolik jamiyati, huquqiy tarbiya, huquqiy ta'lim, huquqiy ong, huquqiy madaniyat.

Kirish. Tarixning zarvaraq sahifalaridan shu narsa ma'lumki, har bir davr, har bir jamiyat o'z axloqiy ideali va unga muvofiq tarbiya nazariyasi va tizimini yaratgan. Zotan, jamiyat nafaqat ustuvor g'oyasiz, balki oqilona tarbiya tizimisiz barqaror bo'la olmaydi. Tarbiya jamiyatning axloqiy, ma'naviy qiyofasi, jamiyat a'zolarining xulqi, davlat fuqarolarining tartib-intizomi, turmush tarzining asosi sanaladi. Jamiyatda shaxsga insoniylik va barkamollikka xos barcha xislatlar va fazilatlar ta'lim va tarbiya orqali singdiriladi va rivojlanadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Yoshlar tarbiyasi, ularning huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirish masalasi har bir davrda dolzarb hisoblangan. Xususan, yunon faylasufi Suqrot "jamiyatning eng katta muammosi yoshlarning ongi va ularning axloqida jamiyat taraqqiyotiga dahldorlik tuyg'usini tarbiyalashdan iborat", – deb ta'kidlagan.

Sharq mutafakkirlari Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino va boshqa mutafakkirlar ijodida esa yoshlar dunyoqarashini shakllantirishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari ochib berilgan. Jumladan, Abu Nasr Farobiyning "Fozil odamlar shahri", Kaykovusning "Qobusnoma", Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarlarida jamiyat a'zolarining ma'naviy kamolotga erishishi adolatli jamiyat qurishning asosiy sharti, deb hisoblangan.

Kaykovusning "Qobusnoma" asarida insonning kamoloti bevosita uning aqlu shuuri va peshona teriga bog'liqligi quyidagicha ifodalanadi: "Agar kishi har qancha oliy nasab va asl bo'lsa-yu, ammo hunari bo'lmasa, u xaloyiqning izzat va hurmatidan noumid bo'lur. Ulug'lik aql va bilim biladur; nasl-nasab bila emas. Otni senga ota va onang qo'yimishlar, sen unga g'arra bo'lmag'il... Bu ot faqat bir nishonadin boshqa narsa emasdur. Ammo sen hunar bila bir nomg'a ega bo'lg'il"[2].

Kaykovusning "Qobusnoma" asarida yoshlar tarbiyasiga oid mazmunli, ibratli o'g'itlar ifodalanganiki, bu yoshlarning dunyoqarashi keng, yuksak madaniyat egasi bo'lishiga zamin yaratadi.

Buyuk mutafakkirlarimiz o'zlarining ko'p qirrali ijodi bilan kelajak avlodning bilim va madaniyatga erishishi hamda inson kamolotiga alohida e'tibor bergan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"[1]gi PF-5618-son Farmoni ham ayni shu yo'nalishdagi ishlarni yangi bosqichda davom ettirishni ko'zlagan. Jumladan, "Yuksak huquqiy madaniyat – mamlakat taraqqiyoti kafolati" degan konseptual g'oya asosida tizimli va keng qamrovli huquqiy targ'ibot tadbirlarini tashkil qilishni nazarda tutuvchi Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish konsepsiyasi ishlab chiqildi va tasdiqlandi. Shu bilan birga, yurtimiz aholisi, xususan yoshlar huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish yuzasidan bir qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Huquqiy madaniyatni yuksaltirish masalasi huquqiy ta'lim va tarbiya ishlarini uzviy va tizimli tarzda olib borilishini, bunda davlat va nodavlat tashkilotlari, jamoatchilik birgalikda faoliyat olib borishi esa samarali natijani ta'minlaydi.

Xo'sh, huquqiy madaniyat nima? Nima uchun bugungi kunda O'zbekistonda yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirish masalasiga dolzarb muammo sifatida qaralmoqda?

Bu savollarga javob berish uchun huquqiy madaniyat haqidagi bilim shakllarini tahlil qilish zarur. Xususan, biz fikr yuritmoqchi bo'lgan jihat, huquqiy madaniy qadriyatlar haqidagi bilimlarning shakllanish jarayoni, fuqarolik jamiyatini qurishni takomillashtirish sharoitida amalga oshiriladigan qadriyatlar uchun zarur bo'lgan huquqiy vositalar tizimining tahlili haqida boradi.

Ijtimoiy fanlar doirasida “huquqiy madaniyat” tushunchasiga turli-tuman, qarama-qarshi talqin va fikrlarga boy bulgan ijtimoiy hodisa sifatida qaraladi. Bugungi kunda madaniyat va, umuman, huquqiy madaniyatga oid barcha ilmiy yondashuvlarni uchta – antropologik, sotsiologik va falsafiy jihatdan umumlashtirgan holda o‘rganish mumkin. Huquqni bilish, huquqiy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lish, huquqiy ongning yuqori darajada rivojlanishi va, eng muhimi, shaxsning huquqiy xulq-atvori huquqiy madaniyat ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Aksiologik yondashuvga asosan, huquqiy madaniyat jamiyat tomonidan yaratilgan, insoniyatning huquqiy madaniyati yutuqlari ta’sir qiladigan dinamik tizim hisoblanadi.

Falsafiy yondashuv tarafdorlari, huquqiy madaniyat “sof analitik” hodisa sifatida, ma’naviy madaniyat va huquqiy jarayonlarga qadriyatli yondashilib, huquqning regulativ sifatining belgilangan rivojlanish darajasini ifodalovchi qadriyat tarzida talqin qilgan.

Sotsiologik yondashuvga ko‘ra, huquqiy madaniyat – bu shaxsning ijtimoiy integratsiya vositasi bo‘lib xizmat qiluvchi, individual huquqiy ong va huquqiy xatti-harakatlarning shakllanishiga ta’sir qiluvchi ijtimoiy institut sifatida tushuniladi.

Huquqiy madaniyat “inson va jamiyatni insonparvarlashtirish mezonini” bo‘lib, huquqiy davlat va fuqarolikning mohiyati, asoslari va tamoyillarini aks ettiradi.

Huquqiy madaniyat haqidagi fikr, qarashlarni umumiy lashtirib aytganda, birinchidan, huquqiy madaniyat barcha huquqiy hodisa va institutlar kabi keng ma’nodagi, insonning dastlabki madaniyatni rivojlantirish, yangi huquqiy qadriyatlarni yaratish, o‘zlashtirish va tarqatish natijalarini aniqlashga imkon beradi; ikkinchidan, huquqiy madaniyat kishilarning bilimlari, huquqiy munosabatlari, huquqiy xulq-atvori va huquqiy ongida namoyon bo‘lishi mumkin; uchinchidan, huquqiy madaniyat huquqiy faoliyatning xususiyati, uning darajasi, yo‘nalishi, shakllari va usullari bilan bog‘liq madaniyat shaklidir; to‘rtinchidan, huquqiy madaniyat nafaqat huquqiy bilimlar va qarashlarning uyg‘unligi, balki ularni almashish, yaratish, saqlash, tarqatish, ishlab chiqish, iste’mol qilish bo‘yicha barcha xatti-harakatlardir. Beshinchidan, huquqiy madaniyat jamiyat hayotining asosiy tomoni, insoniyatning progressiv rivojlanish belgisi, ijtimoiy hayotning barcha sohalarda moddiy va ma’naviy qadriyatlarni shakllantirish, to‘plash va o‘zlashtirish nuqtayi nazaridan tushunchadir.

Tahlil va natijalar. Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirish vazifasining dolzarbligi shundaki, bugun respublikamizning qariyb 60 foizini 30 yoshgacha bo‘lgan fuqarolar tashkil qiladi.

Yoshlar huquqiy madaniyatini rivojlantirish masalalarini tadqiq etish zarurati, bir tomondan, tinmay o‘zgarib borayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, demokratik islohotlarni takomillashtirish jamiyat oldiga yangidan-yangi muammolar qo‘yayotgani, ikkinchi tomondan, yoshlar ongi, dunyoqarashi, hayot tarzida jamiyatdagi o‘zgarishlarga muvofiq o‘zgarishlar sodir bo‘layotgani bilan bog‘liq.

Yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirish masalalarini tadqiq etish yuzasidan 10 ta savoldan iborat ijtimoiy so‘rovnoma ishlab chiqildi. Har bir savolning javobi 1 ball dan 5 ballgacha baholanadi. Umumiy savollar yuzasidan eng kam 10 ball, eng ko‘pi bilan 50 ball olish imkoniyati mavjud.

Sotsiologik so‘rovnomada Toshkent davlat yuridik universiteti, O‘zbekiston Milliy universiteti, Toshkent Amaliy fanlar universiteti talabalari hamda Toshkent shahridagi umumta’lim maktab o‘quvchilari orasida ishlab chiqilgan indekatorlar asosida yoshlarning huquqiy madaniyat haqidagi bilim va tasavvurlari, huquqiy savodxonlikni oshirishga to‘sqinlik qiluvchi omillar o‘rganildi va tahlil qilindi.

Birinchi savol demografik mazmunda bo‘lib, unda respondentning yoshi, jinsi, millatini ko‘rsatuvchi indikatorlar (savol-javob shakli) o‘rin oldi. Shunga ko‘ra, tadqiqotda ishtirok etgan 528 nafar respondentning 64,8 foizini 12-18 yoshdagilar, 22,9 foizini 18-25 yoshdagilar, 12,3 foizini 25-30 yoshdagilar tashkil etdi. Ularning 50,9 foizi ayollar, 49,1 foizi erkaklardan iborat.

So‘rovnoma uch bo‘limdan iborat bo‘lib, jumladan, birinchi bo‘limda ijtimoiy demografik xususiyatlar, ikkinchi bo‘limda yoshlarning huquqiy madaniyatga munosabati, “huquqiy madaniyat” tushunchasini tushunish holati, huquqiy bilimlarning darajasini baholashi, yoshlarning huquqiy madaniyatini shakllantirish zarurati, yoshlarning huquqiy bilimlarga egaligi darajasi, huquqiy bilimlar darajasini oshirishga moyilligi; uchinchi bo‘limda huquqiy madaniyat darajasini belgilovchi savollar, ya’ni huquqiy savodxonligi darajasini aniqlash, mavjud huquqiy bilimlardan foydalanish malakasiga egaligi, yoshlarning huquqiy qadriyatlarini aniqlash nazarda tutilgan.

So‘rovnoma jarayonida olinadigan ma’lumotlarni to‘plashni “Siz qaysi uzluksiz ta’lim muassasasida tahsil olgansiz (yoki olasiz)?”, degan savol bilan boshladik. Mazkur savolga respondentlarning 34,7 % “Umumiy o‘rta ta’lim”, 30,1 % “O‘rta maxsus ta’lim”, 35,2 % “Oliy ta’lim” degan javobni belgilashgan.

“Hozirda nima bilan mashg‘ulsiz?” degan savolga respondentlarning 92 % “O‘qiyapman”, 8 % “O‘qiyman va ishlayman” javobini belgilagan. Bundan shu narsa ma’lum bo‘ladiki, so‘rovnomada ishtirok etgan yoshlarning deyarli yuqori qismi huquqiy madaniyat haqidagi bilim va tasavvurlar rivojlanishi hamda takomillashib borilishidan manfaatdor ekanini bildirgan.

Yoshlarning huquqiy bilim va huquqiy madaniyatga hamda yoshlar o‘rtasida huquqiy madaniyatning rivojlanishi masalasiga shaxsiy munosabati ikkinchi bo‘limda o‘rganildi.

“Huquqiy madaniyat deganda nimani tushunasiz?” degan savolga respondentlarning 31 % “Huquqiy bilimlarni”, 20 % “Huquqiy ongni”, 19 % “Huquqqa qadriyatli yondashuvni”, 14 % “Huquqiy xulqni”, 10 % “Huquqiy bilim va ko‘nikmalarni”, 6 % “Huquqiy faollik”ni tushunishi ma’lum bo‘ldi. Ushbu ko‘rsatkichlar yoshlarning “huquqiy madaniyat” deganda huquqiy bilimlar, huquqiy ong, huquqqa qadriyatli yondashuv, ya’ni huquqiy madaniyat haqidagi ilmiy-nazariy tasavvurga ega ekanligini ko‘rsatdi. Biroq, yoshlar tushunchaga aniq ta’rif berishda qiynalganligini ko‘rish mumkin.

So‘rovnoma davomida yoshlarning huquqiy bilimlari darajasi, ularning o‘qish va shaxsiy rivojlanishiga ta’siri, shuningdek, yoshlar huquqiy madaniyatining umumiy darajasi tadqiq etildi. Yoshlar o‘zlarining huquqiy bilim darajasini baholar ekan, o‘z fikrlarini quyidagicha bildirdilar: 4 % “Yuqori”, 9 % “O‘rtadan baland”, 37 % “O‘rta”, 31 % “O‘rtadan past”, 19 % “Past”.

“Rejalaringiz amalga oshishi uchun Siz qanday huquqiy bilimlar darajasiga ega bo‘lishingiz kerak?, – degan savolga respondentlar quyidagicha fikr bildirishdi: 54 % “Yuqori”, 33 % “O‘rtadan baland”, 9 % “O‘rta”, 4 % “O‘rtadan past”, 0 % “Past”. So‘rovnoma natijalaridan kelib chiqib, respondentlarning javoblarini tahlil qiladigan bo‘lsak, 9 % ishtirokchi o‘zining huquqiy bilimiga nisbatan “O‘rta” munosabatni, 0 % respondent “O‘rtadan past” degan javobni belgilagan. Qolgan 33 % ishtirokchi o‘zining huquqiy savodxonlik zaruriyatini “O‘rtadan baland”, 54 % “Yuqori” darajada bo‘lishi kerakligini qayd etgan.

Bundan kelib chiqib, yoshlar huquqiy bilim darajasining umumiy ko'rsatgichi sifatida baholaganda bunday bilimlar past va o'rtadan past ko'rsatkichlarni ko'rsatdi.

So'rovnomadan o'rin olgan "Sizningcha, nima uchun bugungi kunda yoshlarning huquqiy bilimlarni egallaganligi darajasi juda past?", degan savolda respondentlarning huquqiy bilim va ko'nikmalarni egallashdagi shaxsiy qiziqishlari o'rganildi. Ushbu savolga berilgan javoblar tahliliga ko'ra, respondentlarning 24 % "Huquqiy axborot mexanizmining yo'qligi", 16 % "Huquqiy tarbiyaning yetarlicha yo'lga qo'yilmaganligi" hamda 60 % "O'zining qiziqishi yo'qligi" degan javoblarni belgilashgan. Yoshlarning huquqiy bilim va huquqiy madaniyatni egallashga bo'lgan ehtiyojining yuqoriligiga qaramay, huquqiy savodxonlik darajasi sayozligicha qolayotganligini ko'rsatmoqda.

Shunga qaramay, yoshlar nafaqat o'zlarining huquqiy sohadagi bilimlari uchun qayg'urishadi, balki atrofda qilayotgan ham huquqiy savodxonligini oshirish zaruratini anglab yetganlar. Shu bois, "Yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish zarurmi?" degan navbatdagi savolga respondentlarning 93 % "Ha", 7 % esa, "Yo'q" degan javobni belgilagan.

So'rovnoma jarayonida har bir ishtirokchining huquqiy madaniyatining shakllanish darajasi ham o'rganildi: past, o'rtadan past, o'rta, o'rtadan yuqori, yuqori. Ya'ni, yoshlar huquqiy madaniyati rivojlanganligining 5 ta darajasi aniqlandi: yuqori – 40 ball dan 50 ballgacha; o'rtadan baland – 30 ball dan 40 ballgacha; o'rta – 20 ball dan 30 ballgacha; o'rtadan past – 10 ball dan 20 ballgacha; past – 0 ball dan 10 ballgacha.

Har bir daraja yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatining aniq darajasini ifodalab beradi. Yuqorida keltirilgan bo'lishiga qaramay, ularni batafsil ko'rib chiqamiz.

Huquqiy madaniyatning past rivojlanganlik darajasi asosiy huquqiy tushunchalarni tushunmaslik, qonunchilik va huquqni, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy ahamiyatini bilmaslik, shuningdek, aniq bir vaziyat tahlil qilinganda huquqiy muammoni ilg'ay olmaslik, o'z huquqiy xatti-harakatlariga, boshqalar tomonidan sodir etilayotgan huquqbuzarliklarga munosabatni umuman baholay olmaslikni o'z ichiga oladi. Respondentlarning 22,5 % past darajada ekanligini ko'rsatdi.

Yoshlarda huquqiy madaniyatning o'rtadan past rivojlanganlik darajasi asosiy huquqiy tushunchalarni qisman tushunishni, qonunchilik va huquqni, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy ahamiyatini yetarli darajada bilmaslik va qisman tushunish, ba'zi huquqiy manbalarni bilishni; fuqarolik jamiyatini shakllantirishda huquqning ahamiyatini yetarli anglay olmaslik, o'z huquqiy xatti-harakatlari, boshqalar tomonidan sodir etilayotgan huquqbuzarliklarga nisbatan nofoal munosabatni ko'rsatadi. Respondentlarning 35,8 % o'rtadan past darajani tashkil etdi.

Yoshlarda huquqiy madaniyatning o'rta rivojlanganlik darajasi asosiy huquqiy tushunchalarni qisman tushunishni, qonunchilik va huquqni, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy ahamiyatini yetarli darajada bilish va tushunish, huquqiy manbalarni bilish; fuqarolik jamiyatini shakllantirishda huquqning ahamiyatini anglash, aniq bir vaziyat tahlil qilinganda huquqiy muammoni aniqlay olish, huquqiy xulqqa ega bo'lishga intilishni nazarda tutadi. Respondentlarning 23,3 % o'rta darajaga mansubligi oydinlashdi.

Yoshlarda huquqiy madaniyatning o'rtadan yuqori rivojlanganlik darajasi asosiy huquqiy manbalarni bilish, qonunchilik va huquq, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy ahamiyatini bilish va tushunish, o'z huquqiy bilimlarini oshirishga intilish, fuqarolik jamiyatini shakllantirishda huquqning ahamiyatini anglash, aniq vaziyatni tahlil qilganda huquqiy muammoni aniqlash, huquqiy muammoni yechishning yo'llarini ishlab chiqish va fikrini asoslash, eng samarali huquqiy yechimni topa olishni nazarda tutadi. Respondentlarning 11,5 % o'rta darajaga mansubligi aniqlandi.

Yoshlarda huquqiy madaniyatning yuqori rivojlanganlik darajasi asosiy huquqiy manbalarni batafsil bilish, qonunchilik va huquq, ularning jamiyat hayotidagi ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy ahamiyatini to'liq bilish va tushunish, o'z huquqiy xatti-harakatlaridan qoniqishni his qilish, fuqarolik jamiyatini shakllantirishda huquqning ahamiyatini anglash, shuningdek, aniq vaziyatni tahlil qilganda huquqiy muammoni aniqlash, huquqiy muammoni yechishning yo'llarini ishlab chiqish va asoslash, eng samarali huquqiy yechimni topa olish, kundalik hayotda olingan huquqiy bilim va ko'nikmalarni faol ishlata olishni nazarda tutadi. Respondentlarning 6,9 % yuqori darajani tashkil etdi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlarning huquqiy madaniyati rivojlanganligini ko'rsatgan past natijalar ushbu ijtimoiy qatlamda huquqiy madaniyatni yuksaltirishda ta'lim va tarbiya uzviyligini ta'minlash zarurati ekanligini tasdiqladi.

Xulosa va takliflar. Yoshlarda huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha quyidagi taklif va tavsiyalar taklif qilinadi:

Yoshlarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik tuyg'usini rivojlantirish uchun, avvalo, mustaqil fikrni shakllantirish zarur [3, 4, 5, 6]. Mustaqil fikrga ega insongina o'ziga qaratilgan yaxshi yoki yomon ma'lumotning mohiyatini anglab yetishi va unga munosabat bildirishi, himoya mexanizmlarini ishga solishi mumkin;

yoshlar turli xil xurujlar ta'siriga tushib qolmasligi uchun ularda milliy g'urur, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni tinimsiz tarbiyalashimiz va buning uchun barcha vositalardan oqilona foydalanishimiz zarur [7, 8, 9]. Chunki, milliy g'ururga ega inson turli xil xurujlarga tobe bo'lmaydi;

mahalla va ta'lim muassasalarida huquqiy ta'lim va tarbiya uzviyligini ta'minlash maqsadida huquqiy madaniyatni yuksaltirish bo'yicha davra suhbatlari, tanlov va viktorinalar o'tkazish;

O'zbekiston aholisining ko'p qismi mobil uyali vositalardan foydalanishini inobatga olgan holda, "huquqiy madaniyat" tushunchasining mazmun-mohiyati, huquqiy savodxonlikni oshirishga qaratilgan ma'lumotlarni berishga mo'ljallangan "tezkor savol-javob" SMS xizmatini yo'lga qo'yish.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5618-son Farmoni // <https://lex.uz/docs/4149765>
2. Qobusnoma / Kaykovus. Nashrga tayyorlovchilar: Dolimov S., Dolimov U. - T.:O'qituvchi NMIU, 2006. - B. 13.
3. OBLUMURODOVA, K. ILMİY XABARNOMA. НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК. ILMİY XABARNOMA. НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК Учредители: Андижанский государственный университет им. ЗМ Бабура, (2), 19-25.
4. Oblomurodova, X. (2018). Могущественна страна, имеющее здоровое поколение. Review of law sciences, (1), 173-178.
5. Oblomurodova, X. N. (2018). A state with healthy children is evident to become powerful. Review of law sciences, 2(1), 31.